

JAMOATCHILIK NAZORATINI RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI

Najimov Farxodjon Biloldinovich

Andjin davlat pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchisi

Tell: +998911702232

Annotatsiya: Ushbu maqolada jamoatchilik nazoratini tushunchasi, huquqiy asoslarini yaratilish bosqichlari, tushuncha borasida olimlarning qarashlari tahlil qilingan. Davlat organlari faoliyatida jamoatchilik nazoratini joriy qilish masalalari ilmiy tahlil qilingan.

Kalit soʻzlar: jamoatchilik nazorati yuridik ensiklopediya, davlat nazorati, harakatlar strategiyasi, nazorat faoliyati.

Bugungi zamonaviy bosqichda koʻplab mamlakatlarda barqarorlik, geosiyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va milliy-etnik muammolarning kuchayishi davlat va fuqarolik jamiyati oʻrtasida oʻzaro samarali aloqalarni oʻrnatishda, jamiyat reusrlari va davlat tuzilmalarini tinchlik totuvlik va rivojlanish yoʻlida birlashtirishga imkon beruvchi jamoatchilik nazorati instituti mexanizmlarini shakllantirishda siyosiy madaniy oʻrni beqiyosdir. Jamoatchilik nazorati fuqarolik jamiyatini rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi [1]. Davlatchilik paydo boʻlgandan buyon, jamoatchilik nazorati, uning koʻrinishlari, usullari davrlarga qarab oʻzgarib, rivojlanib keldi. Jamoatchilik nazorati davlat boshqaruvida eng muhim jarayonlardan biri boʻlib, unda butun xalq davlat hokimiyati va boshqaruviga maʼlum miqdorda ishtirok etadi. Jamoatchilik nazorati demokratiya va xalq hokimiyatchiligining muhim tarkibiy qismi hisoblanib, u davlat organlari faoliyati ustidan nazoratni amalga oshirish orqali fuqarolarning huquqlari hamda qonuniy manfaatlarini muhofazasini taʼminlashga xizmat qiladi. Bu jarayonda jamoatchilik tashkilotlari asosiy rol oʻynaydi. Jamoatchilik tashkilotlariga nodavlat – notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari, turli kasaba uyushmalari, mahalla va hokazolarni kiritishimiz mumkin. Jamoatchilik boshqaruvi fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini muhofaza etilishini hamda qonun hujjatlari talablariga davlat organlari hamda ularning mansabdor shaxslari tomonidan ogʻishmay rioya qilinishini, ular oldida turgan vazifalarning samarali bajarilishini taʼminlashga qaratilgani bilan ahamiyatlidir. Shu bois kuchli fuqarolik jamiyati shakllantirilayotgan

yurtimizda jamoatchilik boshqaruv tizimini takomillashtirish, uni amalga oshirishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlarini mustahkamlashga qaratilgan islohotlar bosqichma-bosqich o‘tkazilmoqda.

Jamoatchilik nazoratining boshqa nazorat turlaridan asosiy farqi shundaki, jamoatchilik nazoratining obyekti – davlat organlari faoliyatidir. Jamoatchilik nazorati deganda bu davlat hokimiyati va boshqaruv organlari hamda nodavlat tashkilotlar faoliyati ustidan fuqarolar, ularning birlashmalari va o‘zini-o‘zi boshqarish organlari, fuqarolik jamiyatining boshqa tuzilmalari (institutlari), shuningdek, davlat va nodavlat organlari tarkibida tuzilgan jamoatchilik organlari tomonidan qonun doirasida olib boriladigan nazorat tushuniladi. Bugungi kunda yurtimizda jamoatchilik nazorati instituti faoliyat yuritmoqda, ammo uning izchil faoliyat yuritishi bilan bog‘liq bir qator quyidagi muammo va kamchiliklar mavjud: birinchidan, sohani huquqiy tartibga solish va iqtisodiy-ijtimoiy, ma‘muriy-siyosiy sohadagi davlat organlari hamda ularning mansabdor shaxslarining davlat boshqaruvida insonning konstitutsiyaviy huquq va manfaatlariga rioya etib ish ko‘rishini ta‘minlash ehtiyojining zarurligi. Ikkinchidan, xalqimiz orasida jamoatchilik nazoratining mazmun mohiyatini hali hanuzgacha bilmaydigan fuqarolarning mavjudligi. Uchinchidan, davlat organlarining o‘z faoliyatlari davomida Konstitutsiya va qonun hujjatlarida belgilab qo‘yilgan jamiyat va davlat oldidagi vazifalarini to‘liq bajarishlari uchun jamoatchilik nazorati subyektlariga amaliy ahamiyatga ega bo‘lgan huquqlar berish zarurligi[2]. Bugungi kunda jamiyat hayotidagi eng dolzarb muammolarni hal qilishni eng avvalo, jamoatchilik nazorati instituti faoliyatini yurtimizda takomillashtirishdan iboratdir. Buning uchun esa, fuqarolarning yuridik huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, qabul qilinayotgan normativ-huquqiy hujjatlarda qarorlarda jamoatchilik manfaatlarini va fikrini shakllantirish, inobatga olish uchun ham jamoatchilik nazoratining amaliy uslublarini takomillashtirish hamda mexanizmlari uchun sharoit yaratish muhimdir[3]. Jamoatchilik nazorati shakllarining tushunchasi hamda ularni amalga oshirish mexanizmlari, jamoatchilik nazoratining natijalarini rasmiylashtirish tartibi, jamoatchilik nazorati sub’ektlarining va davlat organlarining huquq hamda majburiyatlari ochib berildi. Mazkur qonun normasini davlat organlari bilan jamoatchilik sub’ektlari bilan birgalikda faoliyatini amalga oshirish, davlat organining nodavlat notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlari bilan samarali hamkorligini ta‘minlash uchun davlat organini fuqarolar bilan bog‘lab turadigan “ko‘prik” rolini bajardi deb keltirish mumkin. Davlat

boshqaruvi organlariga nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlaridan kelib tushgan sotsial va ijtimoiy ahamiyatga molik loyihalarni umumlashtirish va baholash tizimlari joriy etildi. Hamda, fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlariga daxl qiluvchi eng muhim masalalar yuzasidan davlat organining faoliyati haqidagi jamoatchilik fikrini tizimli monitoring qilish va har tomonlama tahlil qilish, sotsiologik so‘rovlar o‘tkazish, jumladan ularni axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda o‘tkazish tartiblari ishlab chiqildi. “Fuqarolik jamiyati shakllanishida fuqarolik jamiyati barcha institutlarining o‘zaro aloqadorlikda ishlashi muhim ahamiyat kasb etadi. Jamoatchilik nazoratining maqsadi davlat hokimiyati organlarining aholi oldidagi barcha majburiyatlarini qanday bajarayotganliklarini nazorat qilishdan iborat. Mamlakatni modernizatsiyalash, korrupsiyaga qarshi kurash kuchaytirilayotgan hozirgi sharoitda jamoatchilik nazoratining roli beqiyos darajada ortadi”[4]. Jamoatchilik nazoratini kuchaytirish mamlakatda qonunchilikni ta’minlashning kafolati vazifasini bajaradi. Davlat hokimiyati organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazorati turli ko‘rinish, shakl va usullar yordamida o‘tkaziladi.

Xulosa qilib aytganda, fuqarolik jamiyatining ajralmas belgilaridan biri bu jamoatchilik nazorati hisoblanib, fuqarolik jamiyati institutlari, keng jamoatchilik tomonidan davlat hokimiyati va boshqaruv organlari, ularning mansabdor shaxslari faoliyatining qonunga muvofiq nuqtai nazaridan muntazam nazoratini anglatadi.

Adabiyotlar:

1. Usarova F. Jamoatchilik nazorati tizimida siyosiy madaniyat masalalari // Fuqarolik jamiyati – Civil society. – 2021. – №1(61). – B.13.
2. Mamasiddiqov M.M, Otajonov A.A. va boshq. Mamlakatimizda davlat idoralari faoliyati ustidan samarali jamoatchilik nazoratini o‘rnatish mexanizmlarini ishlab chiqish va takomillashtirish. Mualliflar jamoasi. Mas’ul muharrir yu.f.n, prof. M.M. Mamasiddiqov.- Toshkent. “Lesson press”. 2020.-220-b.
3. Usarova F. Jamoatchilik nazorati tizimida siyosiy madaniyat masalalari // Fuqarolik jamiyati – Civil society. – 2021. – №1(61). – B.18.
4. Shomurodov.T. “Jamoatchilik nazorati va davlat organlari faoliyatini ochiqligi. Ijtimoiy sheriklik”. <https://fayllar.org/jamoatchilik-nazorati-tushunchasi-va-mohiyati.html> (18.03.2022).
5. Xoliqova SH.A. Jamoatchilik nazorati shakllari va ularni yanada takomillashtirish muammolari // Huquqiy tadqiqotlar jurnali. – 2019. – №2. – B. 52- 60;